

ELS CONTES EXPLICATS MITJANÇANT TÈCNIQUES AUDIOVISUALS.

Professora Teresa Creus Solà
Departament de Didàctica de la Llengua, la Literatura i les CCSS.
Universitat Autònoma de Barcelona.

La tècnica de la diapositiva requereix algunes estratègies a l'hora d'explicar contes diferents de les tradicionals de la narrativa oral. En aquesta exposició es pensa sempre amb l'explicació dels contes a l'escola amb l'objectiu de gaudir de la literatura infantil, fer que els nens i les nenes s'habituin a conversar sobre les opinions que tenen d'una obra i, per tant aprenguin els uns dels altres. Els continguts que es desprenen dels contes poden portar a treballs a l'aula multidisciplinars o multiculturals o lingüístics; el conte que agradi als infants es manté com a base didàctica, motivació per a l'aprenentatge.

IMATGE FIXA IL·LUMINADA

La imatge fixa il·luminada, de per ella mateixa, atreu l'atenció dels infants. La mida de la imatge i la qualitat que té fa que tots els participants a la narració tinguin accés a detalls que amb les imatges del conte només s'haurien pogut apreciar en un treball individual. La visió col·lectiva permet de poder compartir opinions sobre les imatges, opinions que representen un coneixement elaborat entre tots els infants. Es una activitat de lectura de la imatge feta amb les aportacions de tots.

Les imatges es projecten en una pantalla gràcies a un projector de diapositives o un canó digital. També es podria fer amb un projector de cossos opacs; però en qualsevol cas és imprescindible vetllar per la bona qualitat de les imatges. Mida, llum i qualitat són els tres elements clau per aconseguir una narració compartida entre tots i una experiència de veritat novedosa i engrescadora per al alumnes

RITME DE LA NARRACIÓ

El ritme narratiu d'una pel·lícula o un audiovisual fa sovint que no es pugui agafar tota la precisió de la imatge. Tot passa massa ràpid, els fotogrames tenen molts detalls i cada obra aporta massa informació. Les diapositives són

com un primer pas per comentar tant aspectes tècnics de la imatge com els del contingut significatiu; es pot seqüenciar les imatges al ritme que els receptors necessitin. La imatge aturada proporciona el plaer de sentir-la pausadament, de recrear-se en cada detall, de fixar-se en els colors i en la composició que l'artista li ha donat; esdevé una obra d'art que es pot contemplar.

CONTINGUT DE LES IMATGES

El contingut que aporten les imatges, igual que en el cas d'un text escrit, és allò que dóna funcionalitat al fet d'aprendre tècniques de lectura de les imatges. Parlant, s'aprèn a parlar, llegint, a llegir i analitzant imatges s'aprèn a comprendre-les i posar-les de manera abstracta dins la capacitat de raonar de cada participant per desvetllar-li capacitats expressives. En el cas de la literatura, la imatge és un complementari del text, l'acompanya, l'amplia, n'especifica algun detall i fa que el text sigui més llegible sobre tot per aprenents de lectors.

APRENDRE A EXPLICAR CONTES AMB LES IMATGES

Aprendre a explicar contes a l'escola amb el suport de la imatge vol dir preparar la narració dels contes com si haguessin de ser exposats sense l'ajuda de les imatges. Es a dir: tenir en compte el to de veu, la complicitat amb els protagonistes de les històries, les entonacions, la vocalització i la gestualització.

A) Llegir el text?

No s'ha de llegir el text. El narrador o narradora es poden permetre adaptacions, expressions personals i altres llicències orals de la interpretació verbal d'un text escrit, **però si explica, no llegeix**. És un parany massa fàcil: com que els infants estan distrets amb la imatge, el text escrit evita la feina d'interioritzar, de personalitzar, que la narració exigeix. Per tal que l'acte de la narració tingui misteri, creï expectatives i les paraules hi puguin agafar tota la força il.locutiva de la situació, la narració ha de passar per ser reproduïda verbalment amb un ús creatiu del llenguatge. Un ús creatiu del llenguatge implica la selecció de les paraules entre els milers que hi ha en repertori personal de cada individu o també quan es fan servir les paraules per crear

situacions noves. El cas de l'explicació de contes el narrador és creatiu en la part de seleccionar les paraules. També pot crear algun element nou en el conte per adaptar-lo al moment, als interessos dels infants i personalitzar-lo per aquella situació precisa.

L'explicació de contes amb imatges demana que els receptors siguin també participants de la narració, se'ls convidi a dir el que pensen i a ser creatius en l'ús del llenguatge. El narrador ha de desenvolupar estratègies per saber preguntar, incitar, animar i fer que la participació col·lectiva aconseguixi un text ric, detallista amb precisió i agradable de sentir que a més té per als nens i nenes l'atractiu de la construcció feta entre tots.

B) Llegir el text.

La lectura del conte seria un altre exercici a fer, diferent del d'explicar i que es pot plantejar d'una altra manera. Llegir un text sempre ha de ser un acte molt preparat. No es pot infravalorar la lectura i llegir davant dels infants de qualsevol manera. Reproduir un text escrit vol dir fer-lo teu tot agafant no solament la idea (com és el cas de la narració) sinó també les paraules exactes tal com les ha escrit l'autor. La lectura en veu alta ha estat emprada equivocadament durant molts anys com una metodologia d'aprenentatge: era com si saber entonar, fer les comes i els punts, fos un element suficient per comprovar que un infant sabia llegir. Es pot adquirir aquestes habilitats sense arribar a comprendre un text. Si el mestre llegeix en veu alta ofereix un model de lectura que interpreta conjuntament la comprensió del text amb els aspectes referits a la reproducció oral. Llegir textos per als infants esdevé un exercici interessant, però que requereix de tanta preparació com l'explicació de contes i serà aconsellable buscar també altres moments per a llegir textos de diversos usos.

També es pot fer que els infants que volen practicar la lectura puguin preparar-se algun text que acompanyi les imatges (No aconsellable amb nenes o nens de menys de 7 anys). Es una feina difícil que porta molta feina de preparació. Els mestres han de tenir coneixement de les dificultats personals de cada infant, seleccionar la part que cada ú haurà de llegir / interpretar i assegurar-se que sortirà bé per tal que en lloc de ajudar els infants no els perjudiqui i baixi la

seva estima personal en relació al fet de llegir. Val la pena triar textos curts o repartir els paràgrafs de manera que pugui participar tota la classe. Si no es fa molt bé, és avorrit i representa un mal model; és a dir que més val no fer l'activitat.

C) Espai físic de la narració.

UN altre element a tenir present quan s'expliquen contes amb diapositives o amb la projecció de les imatges del conte, és l'espai i com s'utilitza. La imatge està fixa; la narradora s'ha de moure. No massa, però sí una mica per tal que els nens i les nenes vegin que hi és, la sentin i puguin copsar expressions, fins i tot alguna mirada. Es poden fer passes discretes per l'espai lliure entre els infants i la pantalla, lateralment per tal de no privar a ningú de la imatge, va bé d'anar assenyalant alguna part de la imatge, allò que es vol ressaltar, fer preguntes per que els infants contestin a partir de la informació que les imatges els aporten. Sempre sigui possible caldrà mirar els ulls per tal d'avaluar el seguiment que fan de la narració. Es precisa assegurar que els infants estan còmodes, que tenen ganes de veure el conte explicat d'aquesta manera i que tots poden veure les imatges des del lloc on són. Si, per obligació tècnica cal situar-se darrere dels infants, caldrà fer amb més cura tot el que serà l'entonació de la veu i la personalització dels infants.

La situació dels infants en l'espai de narració també és molt important. Evidentment, han de poder veure la pantalla de manera còmoda. És bo que estiguin asseguts un prop de l'altre ja que en moments de tensió que pugui tenir el conte, la companyia ajuda, dóna complicitat i augmenta el caliu màgic de la narració.

D) Eines que es fan servir.

Els nens i les nenes han de conèixer bé les eines que farem servir per explicar els contes. Si es tracta d'un projector de diapositives, han d'haver jugat abans amb ell, fent ombres xineses o jocs psicomotrius a partir de la llum del projector. S'han de familiaritzar amb la situació de clar i fosc i han de poder experimentar què dóna de si l'aparell: ombres que podem o ens poden

perseguir, llums de colors diferents, situacions màgiques dins la foscor... Els aparells no han de ser uns estranys a l'aula.

F) Selecció del conte.

Un dels aspectes més importants per assegurar l'èxit d'un conte és la selecció.

Hem triat el conte adequat? Criteris per a la selecció del conte:

- Ha de tenir imatges de bona qualitat plàstica: d'autor creatiu i amb estil. Han de facilitar la comprensió del text, plasmar les seqüències, ampliar les característiques dels personatges, de l'espai, del temps.
- Els infants han de poder reconèixer el tema del conte. Com més proper del nen estigui, més fàcil serà que hi hagi atenció i interès.
- Els protagonistes tindran qualitats o defectes o característiques en les que un infant es pot identificar.
- A les aules de 1 a 3 anys els temes seran molt especials per a cada grup, marcats pels interessos i les situacions que tinguin. Els de 3 a 6 anys tenen interessos més generals: animals, accions, màgia, creixement, sensacions, etc.
- Han d'estar ben explicats, ser originals i aportar sempre algun coneixement nou.
- Ens ha d'agradar als narradors, si no... no funciona! Hem de ser capaços de compartir amb els infants històries plaents.

G) Improvisació

Aprendre a narrar no és fàcil, encara que ho sembli. La voluntat i l'interès faran molt, però també s'ha d'assajar i preparar la intervenció prevenint qualsevol cosa que pugui passar. Gairebé sempre narrar vol dir improvisar. En la improvisació el professional posa en joc tota la seva personalitat, els seus coneixements i sobre tot els valors. No passa res si hi ha un error, per exemple si ens saltem una part important del conte... mirem d'arreglar-ho en un altre moment. NO comencem amb allò de:

“- ai! que me n'he deixat un tros... “

Parlar sobre el propi discurs oral, trenca tota la comunicació que hi ha entre dos (o diversos) participants d'una conversa. Si diem alguna cosa incontrolada, no riguem, els infants no sabrien de què riem, tal volta ells no s'havien adonat que s'ha produït una expressió fora de context o amb alguna incoherència. Només cada ú sap què volia dir i pot valorar l'encert de les paraules que expressa. Dissimulem i ja ho arreglarem en un altre moment.

H) Estil personal.

Cada narradora anirà trobant el seu estil, més decidit i vistós o més tímid i sensible o com li sigui més còmode; el cas és que cada ú sàpiga fer seu el text i compartir-lo amb els infants tot fent ús de la seva competència lingüística, tenint cura de les expressions gramaticals, sintàctiques, morfològiques o semàntiques. La seva expressió oral serà per als alumnes un model viu que donarà significat a la situació narrativa i aportarà el plaer per la llengua escoltada, expressada i compartida. A més, en aquesta nova manera d'explicar els contes la narradora haurà de tenir estratègies comunicatives per fer parlar als infants: incitar-los a arriscar-se a fer suposicions, deduccions del que estan veient. No preguntarem mai si veuen el que ja sabem que veuen, per tant caldrà demanar per si s'han fixat en un detall, si tenen opinió sobre algun personatge o la seva conducta o la situació o el motiu que el porten a fer una o altra cosa... etc. Sempre el punt de mira ha de ser el de fer pensar els infants, relacionar, deduir, suposar, preveure, serien les funcions més habituals.

I) Aportacions per als infants

Enriquiran el seu vocabulari si, entre tots, descobreixen noves maneres de dir les coses, més paraules situades en contextos variats, diferents tipus de text que sorgeixen en la narració i tot això es pot experimentar, compartint aquesta estona de parlar amb els companys i amb un adult expert sobre unes imatges narratives i agradables de veure. La narradora haurà d'estar atenta que tots aquests aspectes vagin sortint d'una manera fluïda, pel mateix fet de fer ús de la llengua i sobre tot, divertint-se.

Reflexionar en grup i individualment sobre tots aquests aspectes serà una manera d'aprendre a narrar contes tot compartint amb els infants l'habilitat de fer-ho i la màgia de gaudir amb l'ús de la paraula.

J) Aconduir la participació per a una narració conjunta.

Un problema a resoldre pot ser que el professor inexpert es confiï: com que ja tenim les imatges, la narració sortirà tota sola... quan s'està davant dels alumnes, no tot surt sol ni resulta fàcil. Hi pot haver bloqueig, trobar-se amb que no se sap com estimular els infants per tal que la conversa sigui rica, és dir:

- participin tots o la majoria
- aportin idees personals,
- s'inspirin els uns altres per la mateixa participació
- treguin de dins seu les paraules precises per expressar un sentiment o un fet
- busquin diferents maneres de dir alguna cosa de manera que s'ajusti millor a allò que creuen que han de dir en relació a una imatge concreta.
- Busquin, pensin i trobin altres circumstàncies en les que han vist una situació semblant a la que es proposa en el conte.

Aprendre a saber aconduir les sessions vol dir perfeccionar cada dia la manera d'intervenir, al principi més participativa per anar deixant pas a la participació dels infants. Vol dir aprendre a narrar per la boca dels infants, aconseguir que ells verbalitzin allò que l'adult verbalitzaria. Vol dir aprendre a controlar les preguntes, a accedir a les demandes dels infants de manera que l'activitat sigui profitosa... No és fàcil i no s'aprèn només explicant contes: s'aprèn llegint, reflexionant, estudiant temes de relació entre les persones, sent cada vegada més humans ja que amb els contes, es traspasa subtilment les qualitats i valors humans dels narradors i narradores. A la televisió, sembla que la propaganda més eficaç és aquella que passa desapercebuda, que va amarant el coneixement dels individus en el dia a dia i els crea necessitats que potser d'altra manera no tindrien; doncs bé, l'explicació dels contes és com aquesta mena de propaganda: els lectors o espectadors participen de la narració i fan

seves les posicions davant la vida d'alguns personatges amb els quals s'identifiquen. Ni que sigui només momentàniament, es copsen els valors dels personatges que criden l'atenció. És molta responsabilitat la que s'adquireix quan es tria els contes, es destaquen unes qualitats, habilitats o maneres de viure i s'exposa davant uns infants que, amb ulls com plats i orelles com pàmpols, estan disposats a beure la beguda màgica de la narració d'un conte que a més té el potencial afegit de la força que aporten les imatges.

k) Una nova manera d'aprendre: junts!

Podríem dir que amb els projectes que sorgiran a les aules a partir del costum d'explicar contes amb imatges, els i les mestres podran aprendre que explicar és viure conjuntament amb els infants diverses experiències a partir d'unes imatges que interpretem, amb les que ens identifiquem i a partir de les quals reflexionem conjuntament i ens passem informacions complementàries o les busquem si no les tenim. Es tot una manera nova de fer i de saber.